

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

§ 106

Nuorisovaltuuston aloite neurokirjon huomioimiseksi Tampereen kaupungissa

TRE:2785/06.00.01/2024

Valmistelija / lisätiedot:

Järvelä Kristiina, Viskari Kirsi, Aalto Mari, Rasimus Elli, Etu-Seppälä Outi, Rautanen Heli, Pyökkimies Martta, Ojalampi Ulla-Maija

Valmistelijan yhteystiedot

Johtaja, ammatillinen koulutus Kirsi Viskari, puh. 040 037 6420, opetusjohtaja Ulla Ojalampi, puh. 050 428 3044, pedagoginen asiantuntija Outi Etu-Seppälä, puh. 040 358 0825, aluejohtaja Heli Rautanen, puh. 040 584 7692, pedagoginen asiantuntija Martta Pyökkimies, puh. 040 592 8133, etunimi.sukunimi@tampere.fi ja lukiokoulutuksen johtaja Mari Aalto, puh. 040 187 4593, etunimi.sukunimi1@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Hallintosihteeri Kalle Kaunisto, puh. 040 485 1059, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Savisaari Lauri, Johtaja

Päätösehdotus

Nuorisovaltuustolle annetaan vastauksena perustelutekstissä oleva lausunto.

Aloite ei anna aihetta muihin kuin lausunnossa mainittuihin toimenpiteisiin.

Esitetään kaupunginhallituksen ja edelleen valtuuston päätettäväksi:

Nuorisovaltuuston aloite ja siihen annettu vastaus merkitään tiedoksi.

Perustelut

Nuorisovaltuusto esittää 20.5.2024 jättämässään aloitteessa neurokirjon huomioimiseksi Tampereen kaupungissa, että kaupunki selvittää hallinnoimiensa tilojen saavutettavuuden sekä aistiesteettömyyden toteutumisen tilanteen; selvittää, miten aistiesteettömyys on tällä hetkellä huomioitu opetuksessa kaikilla kouluasteilla päivähoidosta toiselle asteelle; laatii sekä toteuttaa toimenpideohjelman edellä mainituissa selvityksissä esiin nostettujen epäkohtien korjaamiseksi; mahdollistaa pienryhmäopetuksen lukiokoulutuksessa arvioimalla kurssien toteutumisen vähimmäisopiskelijamäärää tapauskohtaisesti; lisää tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetusta sekä pienryhmätiloja esiopetuksessa, perusopetuksessa sekä toisella asteella; tiedostaa neurokirjolla olevien kohonneen syrjäytymisriskin ja pyrkii lisäämään asukkaiden tietoisuutta neuropsykykkisestä monimuotoisuudesta sekä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

omilla toimillaan ehkäisee negatiivisten mielikuvien syntymistä neurokirjolla olevista ihmisistä; edellyttää jokaiseen uuteen oppilaitokseen rakennettavan yhden täysin aistiärsykeettömän tilan; suuntaa resursseja talousarviosuunnittelussa perusopetuksen sekä toisen asteen ryhmäkokojen pienentämiseen sekä erityisen tuen tarpeen toteutumiseen lainsäädännön edellyttämällä tavalla; sekä täydennyskouluttaa henkilöstöään yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten sekä muiden järjestöjen kanssa kohtaamaan neurodiversiteetin piirteitä omaavia henkilöitä sekä huomioimaan heidän erityistarpeensa koulujen arjessa.

Nuorisovaltuusto perustelee aloitettaan sillä, että neurokirjon piirteitä omaavat ihmiset eivät ole yhteiskunnassa tasa-arvoisessa asemassa niitä omaamattomien ihmisten kanssa eikä opetussuunnitelman ja lainsäädännön lähtökohtana oleva tasa-arvoinen ja yhdenvertainen opetus jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle heidän ominaisuuksistaan riippumatta toteudu neurokirjon henkilöiden kohdalla täysimittaisesti. Kaupungin tulee nuorisovaltuuston mukaan korjata nykyiset epäkohdat, jotta nepsylasten ja -nuorten oikeudet toteutuvat jokaisella koulutusasteella kokonaisuudessaan.

Nuorisovaltuusto tuo esiin, että ahtaat ja meluisat opiskelutilat tai liian suuret luokkakoot voivat häiritä opiskelua ja heikentää opiskelukykyä merkittävästi etenkin neurokirjon ihmisillä ja että rauhoittumistiloja on heikosti tarjolla. Nuorisovaltuusto tuo esiin myös lasten ja nuorten kanssa työskentelevien työntekijöiden tietämyksen vajauden sekä neurokirjon piirteitä omaavien henkilöiden kouluissa kohtaaman vähättelyn, ymmärtämättömyyden, ylistimulaation sekä suuremman syrjäytymisriskin. Nuorisovaltuusto taustoittaa aloitettaan viimeisimpien kouluterveyskyselyiden tuloksilla, joiden mukaan osa oppilaista kärsii oppilaitoksen liiallisesta melusta ja häiriintyy oppilaitoksen fyysisistä työoloista. Tulosten mukaan entistä useampi oppilas ja opiskelija tarvitsee oppimisen tuen palveluja tai erityisopetusta. Erityisesti neurokirjolla oleville henkilöille erityisen tuen palvelut ovat oppimisen tukemisen kannalta tärkeitä.

Kaupungin tulisi nuorisovaltuuston mukaan edistää erilaisin toimenpitein neurokirjolla olevien ihmisten asemaa ja kitkeä sosiaalista eriarvoisuutta mm. painottamalla neurokirjon ja sen vaikutusten yksilöllistä huomioimista opetuksessa sekä opetusympäristöissä sekä luomalla ilmapiiri, jossa jokainen kohdataan yhdenmukaisesti ja ennakkoluulottomasti.

Kiitos nuorisovaltuustolle tärkeän asian esiin nostamisesta. Ratkaisujen löytäminen neurokirjon haasteisiin oppilaitosarjessa edellyttää monien toimijoiden ja asiantuntijoiden yhteistyötä.

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus

Tampereen varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa tehdään jo useita toimenpiteitä, joiden avulla pyritään parantamaan

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

neurokirjoisten lasten ja nuorten kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa myös lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen on päivittäinen toiminnan tavoite.

Tilojen saavutettavuus sekä aistiesteettömyyden toteutuminen: Koulujen rakentamista ohjaa ja säätelee Perusopetuksen opetussuunnitelma 2014, luku 4.3. oppimisympäristöt ja työtavat sekä RT-kortisto. Tampereella on käytössä myös kaupungin oma koulujen suunnitteluohje 2021, joka toimii rakennushankkeiden perustana kaikissa uudiskohteissa ja perusparannushankkeissa soveltuvien osien. Ohjetta päivitetään parhaillaan yhteistyössä Tampereen kaupungin kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmän kanssa. Varhaiskasvatustyöyksiköiden rakentamista ohjaa ja säätelee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, luku 3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt ja RT-kortisto. Tampereella on käytössä myös kaupungin oma päiväkotien suunnitteluohje 2023. Tampereen kaupunki pyrkii huomioimaan aistiesteettömyyden jokaisen uuden tai korjattavan päiväkodin/koulun suunnittelussa, ja myös tilojen käyttäjillä on mahdollisuus osallistua suunnitteluun.

Tampereen kaupungin esi- ja perusopetuksessa kaikki oppilaat ohjautuvat kotiosoitteen mukaiseen lähikouluun. Myös varhaiskasvatuksessa lapset ohjautuvat pääsääntöisesti kodin lähellä olevaan päiväkotiin. Tosiasia on, että rakennusten kunto vaihtelee, ja erityisesti vanhoissa koulurakennuksissa ei välttämättä ole jakotiloja tai pienryhmähuoneita. Uusissa koulurakennuksissa tilat ovat muunneltavia ja niiden käyttötarkoituksia voi vaihtaa. Avoimia oppimisympäristöjä ei ole. Akustiikka on huomioitu hyvin jo suunnitteluvaiheessa, ja useimmissa kouluissa ja päiväkodeissa on jakotiloja ja pienryhmätiloja, mikä mahdollistaa pienryhmätoiminnan ja rauhoittaa tekemistä. Esteettömyys on otettu huomioon tilojen suunnittelussa niin liikuntaesteisten kuin kuulo- ja näkövammaistenkin kannalta. Tilojen hyvään äänenvaimennukseen, huoneakustiikkaan sekä ergonomiaan on kiinnitetty erityistä huomiota. Erillisiä aisti- ja hiljentymistiloja on suunniteltu ja rakennettu esimerkiksi Etelä-Hervannan kouluun sekä muutamiin muihin kouluihin ja päiväkoteihin. Aistihuoneiden rakentaminen on lähtöisin opetushenkilöstön kiinnostuksesta ja innostuksesta, sekä siitä, että kouluista/päiväkodeista on löytynyt tila tähän käyttötarkoitukseen.

Vuoreksen kouluun on kehitetty "nepsy"-malliluokka, jossa aistikuormittuneisuuden säätely on huomioitu monin tavoin. Luokassa on käytetty aistiystävällisiä materiaaleja, ja siellä toimii yleisopetuksen opetusryhmiä. Luokkaan voi tutustua myös muista kouluista. Kouluarjessa on monia aisteja kuormittavia tilanteita, kuten ruokailut ja välitunnit. Monissa kouluissa on käytössä hiljaiset ruokailut ennalta sovittuina päivinä sekä porrastetut välitunnit. Joissakin kouluissa on mahdollisuus osallistua kerran päivässä hiljaiseen välituntiin, jolloin voi tehdä rauhallisia puuhia tai levätä. Neurokirjon oppilailla voi esiintyä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

motorista levottomuutta, ja tähän helpotukseksi kouluille on hankittu tähän liittyviä erilaisia apuvälineitä. Kahdessa päiväkodissa (Sampo ja Vellamo) on myös uudet, erikseen kehitetyt "nepsy-ystävälliset" tilat kokeilussa. Erilaisia välineitä häiritsevien aistituntemusten ja tarkkaavuuden suuntaamisen helpottamiseksi on saatavilla kaikissa päiväkodeissa ja esiopetusyksiköissä.

Tampereen kaupungin perusopetus kartoittaa syksyn 2024 aikana aistihuoneiden ja hiljentymistilojen riittävyttä kyselyllä rehtoreille, jotka osallistavat henkilökuntaansa. Lisäksi esitetään, että pedagogisilla järjestelyillä opetustiloissa huomioidaan aistikuormittuneisuus.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetus: Tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitojen opetus aloitettiin Tampereen kaupungin perusopetuksen 4. ja 6. vuosiluokilla syyslukukaudella 2023. Taitojen opetus sisältyy osana ympäristöopin oppiaineeseen, jonka tuntijakoa korotettiin 0,5 viikkotunnilla 4. ja 6. vuosiluokilla. Tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitojen opetukselle on laadittu oma opetussuunnitelmansa, joka hyväksyttiin sivistys- ja kulttuurilautakunnassa 18.4.2023. Lisäksi opettajien käyttöön laaditaan näiden taitojen opetuspaketti. Nimensä mukaisesti opetussuunnitelma on jaettu kolmeen osaan: tunnetaitoihin, vuorovaikutustaitoihin ja turvataitoihin. Tunnetaitojen opetuksella tuetaan oppilaan minäkuvan rakentumista ja ryhmään kiinnittymistä. Vuorovaikutustaitojen opetuksessa oppilaat harjoittelevat vuorovaikutusta erilaisissa tilanteissa sekä toisten ihmisten asemaan asettumista. Turvataitojen opetuksessa opetellaan kunnioittamaan jokaisen oikeutta fyysiseen koskemattomuuteen.

Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitoja opetetaan ja harjoitellaan lasten kanssa päivittäin. Aiheet ovat läpäisevästi läsnä varhaiskasvatussuunnitelmassa ja esiopetuksen opetussuunnitelmassa. Esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa on myös oma alaluku tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistämisestä.

Henkilöstön täydennyskoulutus ja nepsy-asiantuntijat: Tampereen kaupungin perusopetuksessa on vahvistettu neurokirjon osaamista kouluttamalla henkilöstöä ratkaisukeskeisiksi neuropsykiatrisiksi valmentajiksi. Perusopetuksessa toimii tällä hetkellä 26 koulutiimitasoista nepsy-konsultoijaa, jotka ovat opettajia, koulunkäynninohjaajia ja kouluvalmentajia. Loput koulutetut ratkaisukeskeiset nepsy-valmentajat täydentävät nepsy-konsultojien asiantuntemusta omilla kouluillaan omien tehtäviensä kautta. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa työskentelee tällä hetkellä 22 nepsy-valmentajakoulutuksen saanutta varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. He tekevät nepsy-konsultointia kaikissa kaupungin varhaiskasvatus- ja esiopetusyksiköissä. Lisäksi monilla lapsiryhmien työntekijöillä on nepsy-osaamista, jota he hyödyntävät työssään.

Tampereen kaupungin perusopetuksessa toimii myös yhdeksän matalan kynnyksen konsultoivaa opettajaa, joista moni on myös koulutettu nepsy-

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

valmentaja. He auttavat tunnistamaan neurokirjon lasten ja nuorten kouluarjessa näkyviä haasteita ja vahvuuksia sekä etsimään toimivia keinoja tunteiden säätelyyn, käyttäytymisen ja oppimisen pulmiin. Matalan kynnyksen konsultoivien opettajien taholta on myös järjestetty erilaisia koulutuksia koulujen henkilökunnille. Koulutusta on annettu oppituntien selkeiden rakenteiden suunnittelemiseen, struktuuriin luomiseen, ennustettavuuteen ja yhteisesti koko luokan ja koulun kesken sovittuun johdonmukaiseen toimintaan.

Tampereen seudun kasvatus- ja opetusalan osaamisen kehittämisen palvelu Osake on Tampereen seudun kasvatus- ja opetusalan henkilöstön osaamisen kehittämisen palvelu. Osake tarjoaa helposti saavutettavia, tarvelähtöisiä ja laadukkaita koulutuksia. Toiminta on suunnattu varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen koko henkilöstölle Tampereen seudulla. Osake tarjoaa runsaasti laadukkaita koulutuksia mm. neurokirjo -aiheeseen liittyen.

Neurokirjon oppilaat voivat olla koulupäivän jälkeen tukitoimista huolimatta kuormittuneita ja sen vuoksi tarvitsevat myös kouluajan jälkeen erilaisia tukimuotoja. Kaupungilla ja Pirhan työntekijöillä on Tampereen ja Pirkanmaan alueella olemassa nepsy-verkostotyötä (<https://www.pirha.fi/web/nepsy-neuropsykiatriset-vaikeudet>), jota kehitetään koko ajan. Tällä pyritään neurokirjon lasten ja nuorten mahdollisimman monipuoliseen tukemiseen koko kasvun ja opin polun aikana.

Perusopetuksen päätyminen ja opinto-ohjaus: Perusopetuksen järjestäjällä on velvollisuus ohjata ja valvoa oppivelvollisen hakeutumista perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen perusopetuksen päättyessä. Sellaisella oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada oppilaanohjauksen lisäksi henkilökohtaista oppilaanohjausta. Velvoite tarkoittaa velvoitetta tarjota tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta sellaisille oppilaille, joilla havaitaan perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tuen tarvetta vuosiluokilla 8 ja 9. Kun yhteishaun tulokset tulevat, opinto-ohjaajat tapaavat oppilaat, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa.

Elokuussa opinto-ohjaajat varmistavat, ovatko oppilaat aloittaneet toisen asteen opinnot ja jos eivät, ohjausta jatketaan elokuun loppuun asti. Peruskoulun ja toisen asteen oppilaitosten välillä siirretään tietoja, jotta uusi koulu tietää oppilaan erityistarpeet. Opinto-ohjaajat voivat järjestää tapaamisia oppilaan, huoltajien ja uuden koulun henkilökunnan kanssa. Kouluvalmentajat tukevat oppilaita erityisesti kesällä. He ovat tuttuja ja helposti lähestyttäviä henkilöitä, jotka auttavat siirtymävaiheessa.

Tuen tarpeet ja ryhmäkoko perusopetuksessa: Perusopetuslain 2 §:n tavoitteena on tarjota kaikille oppilaille mahdollisuus osallistua yhdenvertaisesti omien edellytystensä mukaisesti koulun toimintaan. Perusopetuslain 16 §:n mukaan oppilaalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea koko perusopetuksen ajan. Tukea on

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

annettava heti, kun tuen tarve ilmenee. Jokaisen oppilaan tarpeet ovat yksilöllisiä, joten tuen muotojakin on erilaisia. Pyrimme Tampereella siihen, että mahdollisimman moni oppilas saa tarvitsemansa tuen omassa lähikoulussaan ja tarvittaessa oppilas voi opiskella erityisluokalla. Erityisluokkia on sijoitettu melkein kaikkiin kouluihin, joten moni oppilas voi opiskella omassa lähikoulussaan. Tampereella on 18601 oppilasta (20.9.2014), joista on erityisessä tuessa 1615 oppilasta eli noin 8,7% kaikista oppilaista. Näistä opiskelee erityisluokalla 1384. Erityisluokkia on 176.

Perusopetusasetuksen 2 § määrittelee, että opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Lukuvuonna 2023-24 Seutukuntien 1-9 luokkien keskimääräinen ryhmäkoko on 16,8. Tampereen perusopetuksessa vuosiluokkien 1-6 keskimääräinen ryhmäkoko on 16,12 ja vuosiluokkien 7-9 15,79 oppilasta. Vuosiluokkien 1-9 keskimääräinen ryhmäkoko on 16,12 eli Tampereen perusopetuksessa on varsin maltilliset ryhmäkoot.

Tuen tarpeet ja ryhmäkoko varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa: Varhaiskasvatustalain luvussa 7 sekä valtioneuvoston asetuksessa varhaiskasvatuksesta määritellään henkilöstön mitoitus ja rakenne varsin tarkasti, joten ryhmäkoko on määrätty lain ja asetuksen tasolla. Esiopetuksessa noudatetaan Tampereella samoja suhdelukuja kuin varhaiskasvatuksessa. Neljää alle 3-vuotiasta lasta kohden ja seitsemää yli 3-vuotiasta kohden tulee olla yksi laissa mainittu työntekijä. Päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea varhaiskasvatuksen tehtävissä olevaa henkilöä vastaava määrä lapsia.

Varhaiskasvatustalain luku 3 a säätelee lapsen oikeudesta varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen. Tukea on saatava viivytyksettä tuen tarpeen ilmettyä ja lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Pyrimme Tampereella siihen, että mahdollisimman moni lapsi saa tarvitsemansa tuen lähipäiväkodissaan. Tarvittaessa lapsi voidaan sijoittaa integroituun varhaiskasvatusryhmään, joita on tällä kaudella yhteensä 31 eri puolilla kaupunkia. Lisäksi tällä hetkellä on yksi varhaiskasvatuksen erityisryhmä sekä Erho-yksikön palvelut. Erityistä tukea Tampereella saa noin kolme prosenttia varhaiskasvatuksessa olevista lapsista ja noin 10 prosenttia esiopetuksen oppilaista. Esiopetuksessa noudatetaan perusopetuslain mukaista sääätelyä tuen antamisessa. Integroituja esiopetusryhmiä on kaikilla kasvun ja opin poluilla, tällä kaudella yhteensä 20 ryhmää. Lisäksi on kahdeksan esiopetuksen erityisryhmää eri puolilla kaupunkia.

Talous ja perusopetus: Peruopetus sai kehysneuvotteluiden tuloksena talousarviopohjaan yhteensä 341 000 euroa lukuvuoden 2023-2024 osalta tunne- ja vuorovaikutustaitojen +0,5 vvt/ 4. ja 6. luokille. Sen lisäksi talousarvioprosessissa huomioidaan palvelutarpeen volyyminmuutos eli oppilasmäärän kasvu. Tilivuodelle 2024 kehykseen tätä varten on varattu +636 000 euroa.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Lisäksi vuodelle 2024 lisättiin rahoituspohjaan:

+1,2 M€ tuen suunnitelman edistämiseen -> 7 erityisluokkaa

+500 te alueelliseen eriytymiskehitykseen, alueellisen tasa-arvon ja hyvinvoinnin edistäminen: kaupungin eriytymiskehityksen ehkäisy

Yhteenveto: Tampereella on jo tehty paljon neurokirjon huomioimiseksi, mutta kehittämistarpeita on edelleen:

- Koulujen ja päiväkotien suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon erilaiset tarpeet ja mahdollistaa kaikkien osallistuminen ja oppiminen. Esteettömyys, aistiesteettömyys ja saavutettavuus ovat avainasioita erityisesti neurokirjon lapsille ja nuorille.
- Tarjoamme henkilöstölle lisää koulutusta kohtaamaan neurokirjon piirteitä omaavia lapsia ja nuoria sekä huomioimaan heidän erityistarpeensa koulujen ja päiväkotien arjessa.
- Seuraamme oppimisen tuen uudistusta ja varmistamme riittävän tuen saatavuuden myös neurokirjon omaaville oppilaille.
- Pyrimme pitämään opetusryhmät pieninä. Pienet opetusryhmät edesauttavat neurokirjon oppilaiden oppimista ja hyvinvointia.

Lukiokoulutus

Opetusryhmät useissa lukioissa kaikille pakollisilla opintojaksoilla ovat isoja (esim. 20–36 opiskelijaa/opetusryhmä). Isot opetusryhmät tuovat mukanaan hälyä ja niissä opettajan on vaikea huomioida kaikkien opiskelijoiden tarpeita. Pienryhmäopetuksen tuominen lukioihin vaatisi isoja lisäyksiä nykyisiin resursseihin. Lukioiden opiskelijamäärä on kasvanut kuuden viime vuoden aikana lähes tuhannella opiskelijalla ilman lisätiloja. Tämän vuoksi ryhmäkokojen pienentäminen ei ole ollut mahdollista.

Varsinaisia aistihuoneita Tampereen kaupungin lukioissa ei ole. Useat aistiyliherkät opiskelijat käyttävät lukiossa sekä oppitunneilla että välitunneilla usein vastamelukuulokkeita, ja joskus myös aurinkolaseja, huppua tai lippalakkia aistiärsyksiä rajaamaan. Yksittäistapauksissa luokissa on käytetty myös sermejä rauhoittamaan ja rajaamaan tilaa aistiherkälle opiskelijalle. Laajamittaisempi sermien käyttö luokissa voisi mahdollisesti tuoda apua erilaisissa työskentely- ja rauhoittumistilanteissa.

Osa lukioiden tiloista (mm. ruokalot) on akustiikaltaan kaikuja, joten keskittymistä tai rauhoittumista ruokailuun ne eivät tue. Esimerkiksi Teknisellä lukiolla on ollut kohta parin vuoden ajan kokeilussa hiljaisen ruokailun tila rauhallisempaa ruokailuympäristöä kaipaaville. Olisi suotavaa, että tällainen mahdollisuus löytyisi jokaisesta Tampereen lukiosta.

Välituntien aikana lukioiden käytävät ovat usein meluisia eikä tiloja aistikuorman tasaamiseen juuri ole. Muutama yhden hengen tai pienen ryhmän puhelinkoppi lukion tiloissa voisi mahdollistaa melko pienin muutoksin aistiärsykeettömän ja hiljaisen tilan sitä tarvitseville.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Lukioiden opiskelijamäärä on kuitenkin kasvanut kuuden viime vuoden aikana lähes tuhannella opiskelijalla ilman lisätiloja, joten tilanne haastaa mahdollisuuden järjestää tiloja rauhoittumiseen tai erilliseen työskentelyyn ja pienryhmille. Pienryhmäopetuksen toteuttaminen edellyttää taloudellista panostusta ja esimerkiksi valinnaisuutta karsimalla sitä voidaan toteuttaa nykyistä enemmän. Tulevissa peruskorjauksissa ja uudisrakentamisessa aistiärsyккеettömät tilat pyritään huomioimaan jo suunnitteluvaiheessa.

Aistiesteettömyyden ja saavutettavuuden näkökulmasta on hyvä asia, että Tampereen kaupungin lukioilla ei juurikaan käytetä avoimia tiloja opetukseen. Aulatiloiissa saatetaan pitää lähinnä juhlia tai välituntioimintaa. Osallistuminen niihin ei ole aina pakollista ja tarpeen mukaan lukioilla joustetaan osallistumisista opiskelijakohtaisesti.

Monet opiskelijat kokevat digitaaliset oppimateriaalit haastaviksi hahmottaa. Tämän vuoksi useilla lukioilla on tarjottu mahdollisuutta lainata koululta paperinen oppikirja (perusteena lukivaikeus, neurologiset haasteet tai lukemista haittaava sairaus). Myös vieraskieliset opiskelijat ovat olleet oikeutettuja paperikirjalainaan. Osa näistäkin opiskelijoista käyttää kuitenkin mieluummin digikirjaa.

Neurokirjon opiskelijoiden osalta Ylioppilastutkintolautakunnan edellyttämiin erityisjärjestelyhakemuksiin riittää nykyään, että neurologiset tutkimukset on aloitettu ja lukion psykologi tai terveydenhoitaja kirjoittaa lausunnon, josta käy ilmi, että keskittymisvaikeutta on selvitetty ja haasteita on todettu. Lääkärin asettamaa neurokirjon diagnoosia ei tarvita erityisjärjestelyiden saamiseksi ylioppilaskirjoituksissa.

(<https://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/tutkinnon-toimeenpano/maaraykset-ja-ohjeet/koesuoritusta-heikentavan-syyn-huomioon-ottaminen>)

Lukioissa on tiedostettu neurokirjolla olevien opiskelijoiden kohonnut syrjäytymisriski ja opiskeluhuollossa onkin viime vuosina panostettu neurokirjon opiskelijoiden tukemiseen. Tukea saa sekä erityisopettajilta että koulutetuilta nepsyvalmentajilta. Erityisopettajien määrää on lisätty viime vuosina ja lisätään edelleen. Lukiolaisen on mahdollista hakeutua myös lukiopaja LUPAn opiskelijaksi, mikäli koulunkäynti omalla lukiolla ei suju. Lukiopajassa opiskellaan väliaikaisesti pienryhmässä ja tarkoitus on palata sieltä omaan oppilaitokseen tai vaihtoehtoisesti siirtyä muuhun oppilaitokseen. Nepsyvalmennusta on mahdollista saada ilmaiseksi koulupäivän aikana. Valmennusta saadakseen ei tarvitse olla neurokirjon diagnoosia, vaan palvelua tarjotaan matalan kynnyksen palveluna. Lukioissa on menossa Opetushallituksen rahoittama Tuetaan älykkäästi -hanke, jonka yhtenä tavoitteena on lisätä ja kehittää samanaikaisopettajuuden malleja sekä kouluttaa opettajia tunnistamaan tuen tarpeen jo varhaisessa vaiheessa. Nämä tavoitteet tukevat myös neurokirjon opiskelijoiden huomioimista.

Yhteisöllistä työtä on lisätty ja kehitetty lukiokoulutuksessa viime vuosina voimakkaasti hankerahalla. Lukioille on laadittu menetelmäpakki, joka

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

sisältää tarkat toimintaohjeet yhteisölliseen työhön myös hankkeen jälkeen. Nämä kaikki edesauttavat myös tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

Osana toisen asteen ja korkea-asteen nivelvaiheen siirtymää Tampereen kaupungin lukioiden erityisopettajat tekevät yhteistyötä Tampereen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelija- ja tukipalveluiden kanssa. Erityisopettajat välittävät tietoa korkeakouluissa tarjottavista tukimuodoista ja niiden saavutettavuudesta omille opiskelijoilleen. Varsinaista opiskelijoiden tiedonsiirtoa eri oppilaitosten välillä ei tapahdu.

Ammatillinen koulutus

Rakennetun ympäristön osalta esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä (MRL) asetettuihin tavoitteisiin. Esteettömyyden edellytykset luodaan jo silloin, kun suunnitellaan maankäyttöä ja laaditaan kaavoja. Esteetön rakennus edistää ihmisten yhdenvertaisuutta, on kaikille käyttäjille toimiva ja turvallinen ja se huomioi liikkumisen helppouden lisäksi myös näkemis- ja kuulemisympäristön. Esteettömyys on osa kaikkien väestöryhmien yhdenvertaista oikeutta hyvään elinympäristöön. Tällä hetkellä Suomen esteettömyyslainsäädäntö ei kuitenkaan huomioi neurokirjon henkilöiden tilallisia erityistarpeita. Säädösten päivittäminen, neuroesteettömyyttä koskevien ohjeistusten laatiminen ja alan toimijoiden koulutus ovat keinoja, joilla voitaisiin jatkossa mahdollistaa oppilaitoksiin nykyistä neuromoninaisempia oppimisympäristöjä ja -tiloja. Neuromoninaisuus tulisi nähdä laajemmin kuin pelkästään aistiesteettömyyden ja rakennetun ympäristön kysymyksenä.

Tredulla on käytössään noin 120 000 m² oppimisympäristöjä sekä Tampereella että ympäristökunnissa. Rakennukset omistaa pääosin Tredun Kiinteistöt Oy ja kiinteistöjen rakennuttamis- ja ylläpitopalveluista vastaa Tampereen Tilapalvelut Oy. Em. toimijat huolehtivat Tredun palveluverkon kanssa yhteistyössä, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon.

Tredussa oppimisympäristöt ovat pääsääntöisesti nykyaikaisia, viihtyisiä, muuntojoustavia ja pedagogisesti mielekkäitä tiloja, jotka mahdollistavat monimuotoisen opetuksen järjestämisen ja tarpeen mukaan opiskelijan vetäytymisen rauhallisempaan pienryhmätilaan. Opiskelijapalautteiden mukaan melu ja voimakkaat äänet aiheuttavat ajoittain jopa migreeniä ja stressiä, minkä vuoksi oppimisympäristöjen suunnittelussa tulisi kiinnittää erityisesti huomiota tilojen akustointiin. Osassa Tredun oppimisympäristöjä on opiskelijoille hiljaisen työn tiloja, mm. aistihuoneen tapainen tila, sekä mahdollisuus ruokailla hiljaiseksi tilaksi rajatulla alueella. Oppimisympäristöissä on myös sisustusratkaisuin pyritty mahdollistamaan rauhallinen oleskelu. Tiloihin on hankittu esim. kookkaita, pehmustettuja tuoleja, liikkeen mahdollistavia keinutuoleja, akustiikkalevyjä ja pöytiin sermejä sekä yhden tai useamman hengen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

työtiloja, jotka toimivat myös ympäristönsä akustoivana elementtinä. Oppimisympäristöt ja toimintamahdollisuudet on luotu sellaisiksi, että ne toimivat mahdollisimman monille, huomioiden myös tilojen käyttöasteen. Tilojen saavutettavuus ja aistiesteettömyys huomioidaan aina kohdennetusti osana normaalia toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnittelua.

Oppilaitoksissa tehdyissä ympäristöterveyden terveydellisten olojen tarkastuksissa arvioidaan mm. melua, kaikumista ja valaistusta viranomaisen toimesta. Havaintojen pohjalta arvioidaan toimenpidetarpeet ja näitä toteutetaan joko tiloihin liittyvillä toimenpiteillä tai toiminnallisilla ratkaisulla. Uusia tiloja rakennettaessa käyttäjät ja asiantuntijat ovat aktiivisesti mukana tilaohjelmassa, suunnittelussa ja rakennusprosessissa. Kampuksilla on panostettu kulkureitteihin, opasteiden ja merkintöjen selkeyteen sekä riittävään etukäteistietoon tiloista ja palveluista, millä tuetaan niiden saavutettavuutta. Tilojen saavutettavuutta ja aistiesteettömyyttä on kuitenkin tarpeen jatkossa tarkastella nykyistä systemaattisemmin neurokirjon ja muun erityisen tuen näkökulmasta osana normaalia toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnittelua. Useimmat opiskelijat hyötyvät oppilaitoksen rauhallisista tiloista, joissa heillä on mahdollisuus omaan rauhaan ja keskittymiseen.

Tredussa erityisen tuen tarve on lisääntynyt viime vuosina kaikilla aloilla ja kampuksilla. Neurokirjon haasteet ovat lisääntyneet merkittävästi. Tämä edellyttää henkilöstön osaamisen kehittämistä koulutuksen ja erilaisten kehittämishankkeiden keinoin. Tredussa on tarjolla runsaasti laadukasta koulutusta henkilöstölle ja erilaisia projekteja, joiden tavoitteena on lisätä tietoisuutta ja osaamista erityisen tuen ja neurokirjon tarpeista. Tällä hetkellä muun muassa Pidetään Yhtä -hanke vastaa tähän tarpeeseen tarjoamalla henkilöstölle ja opiskelijoille erilaisia koulutuksia ja luentoja liittyen opiskelun tukeen, nepsy-osaamiseen, mielenterveyden vahvistamiseen ja yhteisöllisyyteen. Toki käytännön haaste on myös löytää toteutusmalleja, joilla opettajat pystyvät osallistumaan koulutuksiin. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetusta opiskelijoille kuuluu yhteisten tutkinnon osien mutta myös useiden oppiaineiden sisältöihin, mutta näiden taitojen opetuksen kehittämiseen tulisi kiinnittää huomiota nykyistäkin enemmän, esimerkiksi pajaopetusta lisäämällä. Erilaiset oppimispajat, joissa tuetaan opiskelijan arjen hallintaa, opiskeluvälmiuksien kehittymistä ja henkilökohtaista kasvua, tukevat samalla opiskelijan tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

Tredun strateginen ohjelma tukee sosiaalista yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta. Opiskelijoiden erilaiset tarpeen huomioidaan myös Tredun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa. Suunnitelman pohjalta toteutetaan toimenpiteitä yhdenvertaisuuden edistämiseksi tehokkaasti, tarkoituksenmukaisesti ja oikeasuhtaisesti oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioiden.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Erityisen tuen tarpeet eri koulutusaloilla ja kampuksilla vaihtelevat, mutta palveluja on pyritty kehittämään kattavasti Tredussa. Joillakin aloilla on enemmän pienryhmätoimintaa, mutta suurin osa opiskelijoista saa erityisen tuen palveluja integroidusti. Erilaiset pienryhmät ja pajat ovat tarpeellisia etenkin niille opiskelijoille, joille opiskelu ammatillisessa koulutuksessa olisi muutoin liian haastavaa. Erityisen tuen tarpeen varmistamisessa erityisopettajien rooli on merkittävä. Lisäksi ammatilliset ohjaajat toimivat keskeisesti yhteistyössä erityisopettajien kanssa, jalkauttaen erityisopettajan, omaopettajan, opiskelijan ja huoltajan yhdessä laatimaa erityisen tuen suunnitelmaa (ETS). Erityisen tuen tarpeen kasvu aiheuttaa kuitenkin jatkuvaa painetta resurssien riittävyyden näkökulmasta. Erityisesti neurokirjon opiskelijoille riittävä henkilökohtainen ohjaus on opinnoissa etenemisen edellytys. Riittävällä tuella mahdollistetaan opiskelijan henkilökohtainen kasvu, työelämävalmiuksien kehittyminen, opintojen jälkeisen hyvän elämän valmiuksien rakentaminen ja työllistyminen sekä ennaltaehkäistään syrjäytymistä.

Tredussa tehdään suunniteltua ja organisoitua yhteistyötä perusopetuksen kanssa nivelvaiheen ohjauksessa. Nivelvaiheen ohjauksen kehittäminen koetaan tärkeänä neurokirjon opiskelijoiden kohdalla. Nivelvaiheen tiedonsiirto, ennakointi, tutustumiset uuteen oppilaitokseen ja huoltajien mukana olo ovat tärkeitä. Opinto-ohjauksen siirtymävaiheissa tärkeää on, että ohjaukseen on riittävät resurssit. Opinto-ohjaajauksen näkökulmasta on haastavaa, ettei Tampereella ole riittävästi tarjolla jatko-ohjauspaikkoja perusopetuksen päättävälle erityistä tukea tarvitseville nuorille. Ammatillisten erityisoppilaitosten opiskelupaikkoja pitäisi olla enemmän tarjolla. Myös hyvinvointialueen ja oppilaitosten sekä sosiaalihuollon toimijoiden välistä yhteistyötä tulisi kehittää kiinteämpään ja vastavuoroiseen suuntaan.

Tiedoksi

Kaupunginhallitus

Liitteet

1 Liite Kopla 19.11.2024 Nuorisovaltuuston aloite

Nähtävilläolo ja tiedoksianto asianosaiselle

Pöytäkirja asetetaan nähtäväksi 26.11.2024 kaupungin internetsivulle www.tampere.fi.

Muutoksenhakuviranomainen

Päätökseen ei voi hakea muutosta.

Tampere
26.11.2024

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Kalle Kaunisto
Hallintosihteeri

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Muutoksenhakukielto

§106

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai valitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

- vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)
- virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)
- etuusto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)
- varhaiskasvatuslain 57 §:n mukaista huomautusta tai huomion kiinnittämistä (Varhaiskasvatuslaki 63 § 2 mom.)